

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Здійснення ефективного аналізу кредитоспроможності позичальника є одним з інструментів управління кредитним ризиком банку та проводиться з метою оцінювання результатів фінансової діяльності позичальника, на підставі якого банк приймає рішення щодо можливості надання кредиту або припинення кредитних зв'язків з потенційним клієнтом.

Сьогодні у світовій банківській практиці існує велика кількість підходів до оцінки кредитоспроможності, зокрема усі існуючі методи і моделі поділено на: 1) класифікаційні (статистичні) методи оцінки, до яких належать бально-рейтингові системи оцінки та моделі прогнозування банкрутства; 2) моделі комплексного аналізу (на основі «напівемпіричних» методологій, тобто які базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту): Правило «6С», PARSER, CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, Система 4FC.

Застосування класифікаційних методів оцінки кредитоспроможності позичальника ставить за мету пошук кількісних критеріїв для поділу майбутніх клієнтів на основі наданих ними матеріалів на надійних і ненадійних, тобто таких, які підпадають під ризик банкрутства, і тих, для кого загроза банкрутства малоймовірна.

Бально-рейтингова оцінка дозволяє прогнозувати своєчасність здійснення майбутніх платежів, ліквідність і реальність оборотних активів, оцінити загальний фінансовий стан підприємства і його стійкість, а також дає можливість визначити межі зниження обсягу прибутку, в яких здійснюється погашення частки фіксованих платежів. Перевагами бально-рейтингових моделей є простота, можливість розрахунку оптимальних значень за окремими показниками, здатність ранжирування підприємств за результатами, комплексний підхід до оцінки кредитоспроможності.

Важливим в системі оцінки кредитоспроможності є також аналіз формування грошових потоків підприємства-позичальника. Аналіз грошових потоків позичальника має здійснюватися з урахуванням співвідношення чистих надходжень на всі рахунки позичальника (у тім числі відкриті в інших банках) до суми основного боргу за кредитною операцією та відсотками за нею з урахуванням строку дії кредитного договору (для короткострокових кредитів). Оцінка кредитоспроможності позичальників на основі аналізу грошових потоків передбачає визначення чистого сальдо різних надходжень і видатків клієнта за певний період, тобто зіставлення припливу та відпливу коштів.

Прогнозування (прогнозні моделі банкрутства) використовуються для оцінки якості позичальників і базуються на статистичних методах. Зокрема,

найбільш поширеним є множинний дискримінантний аналіз (МДА). Його зміст полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будують функцію та розраховують інтегральний показник, на підставі якого можна з достатньою ймовірністю передбачити банкрутство суб'єкта господарювання. Даний метод ґрунтується на емпірично-індуктивному дослідженні фінансових показників великої кількості підприємств, одні з яких збанкрутували, а інші успішно продовжують свою діяльність. При цьому широко використовуються методи економетричного моделювання.

Моделі комплексного аналізу, зокрема правило «6С», PARSER, CAMPARI, PARTS, MEMO RISK, система 4FC, стали досить популярними завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих та ділових якостей клієнта. Вони ефективні тим, що економлять час кредиторам для аналізу кредитних заявок та бізнес-планів, ухвалення рішень щодо прийняття кредитної заявки тощо. Незважаючи на те, що банківські установи можуть самостійно розробляти методiku оцінювання кредитоспроможності позичальника, будь-яка з них має включати: 1) кількісне оцінювання кредитоспроможності (визначення основних фінансових показників діяльності позичальника); 2) якісне оцінювання кредитоспроможності (репутація, історія бізнесу, характеристика ділової активності, оцінювання ринкового становища, рівень менеджменту); 3) аналіз ефективності кредитного проекту (окупність проекту, маркетингове дослідження, умови реалізації продукції, перспективність розвитку галузі); 4) аналіз забезпеченості кредитної операції; 5) загальну оцінку кредитоспроможності і визначення кредитного рейтингу позичальника; 6) правила остаточного прийняття рішення про надання кредиту.

Основною метою аналізу кредитоспроможності позичальника є розрахунок комплексного інтегрованого рейтингового показника фінансового стану та віднесення позичальника до певного класу для оцінки можливостей подальшої співпраці банку з цим контрагентом та формування резерву під кредитну операцію. Інтегрований рейтинговий показник фінансового стану розраховується на підставі коефіцієнтів, їхніх вагових значень та вагових коефіцієнтів аналітичних груп.

У зв'язку з відсутністю єдиної бази даних середньогалузевих, мінімальних і найкращих для конкретної галузі показників реальна оцінка фінансового стану підприємства банком-кредитором ускладнюється. Тому необхідним є створення міжбанківської інформаційної бази, до якої за результатами аналітичної роботи банківських працівників з підприємствами різних галузей економіки заносилися б значення показників фінансового стану підприємств, що належать до різних галузей економіки, з метою вироблення їхніх оптимальних величин по галузі.

Проведення якісної оцінки кредитоспроможності позичальників повинно бути пріоритетним завданням кожного комерційного банку, вирішення якого передбачає необхідність розробки та впровадження власних методик оцінювання фінансового стану юридичних та фізичних осіб з урахуванням комплексу необхідних показників та тенденцій сучасної банківської практики.